

פתרון בחינת הבגרות באזרחות

שתי יחידות לימוד

קיץ 2013

מספר השאלון: 034114

מוגש על ידי:

רענן נוימרק וארז כסיף,

מורים לאזרחות ברשת בתי הספר של

יואל גבע

הערות:

1. התשובות המוצגות כאן הן בגדר הצעה לפתרון השאלון.
2. תיתכנה תשובות נוספות, שאינן מוזכרות כאן, לחלק מהשאלות.

פרק ראשון

הנבחנים נדרשו לענות על שאלה אחת מבין השאלות 1-2.

שאלה מספר 1

סעיף א'

זיהוי: עקרון דמוקרטי המודגש במסר שהעבירו האזרחים בבחירות הוא עקרון שלטון העם. **הגדרה:** משמעות המינוח 'דמוקרטיה' (מיוונית) הוא 'שלטון עם' דמוקרטיה מודרנית הן דמוקרטיה עקיפות שבהן ציבור הנשלטים קובע בבחירות את ההרכב הפרסונאלי (האישי) של הגופים קובעי המדיניות. כאשר מדובר בדמוקרטיה נשיאותית (כמו ארה"ב) ציבור הנשלטים בוחר הן את בית המחוקקים (הקונגרס) והן את ראש הרשות המבצעת (הנשיא). הציבור גם משפיע על תהליכי העיצוב השוטף של המדיניות, במישור דעת הקהל. כאן בולט, בין היתר, תפקידם החשוב של אמצעי תקשורת ההמונים, כמו גם של אינטלקטואלים ואנשי רוח. הציבור מעורב אפוא באופן פעיל בתהליכי עיצוב המדיניות וקביעת ההחלטות. מה שמבטא את עקרון שלטון העם בדמוקרטיה העקיפה. (הידועה גם כדמוקרטיה ש נציגים).

ביסוס: בקטע עקרון שלטון העם בא לידי ביטוי בשתי צורות עיקריות. ראשית, בעניין קיום הבחירות בארה"ב שבהן נבחר הנשיא וששמסגרתם העבירו הנשלטים – הבוחרים – את המסר למנהיגיהם. שנית, בעניין הדגשת הצורך בשיתוף פעולה בין אזרחים (נשלטים) למנהיגים (שולטים) – אם ברשות המבצעת (נשיא) ואם ברשות המחוקקת (שתי המפלגות). שיתוף פעולה -- העומד במרכז מסר זה -- מלמד שייעול תוצאות המדיניות מותנה בהשתתפות הפעילה של הנשלטים בתהליכי שליטה, בהתאם לעקרון שלטון העם.

אפשרות נוספת

זיהוי: העיקרון הדמוקרטי המודגש במסר שהעבירו האזרחים בבחירות לדברי הנשיא הוא **עיקרון ההסכמיות**. **הגדרה:** עיקרון ההסכמיות פירושו שרוב הקבוצות במדינה מגיעות להסכמה ביניהן בעניינים מרכזיים הקשורים למדינה ולחברה ומנסות למצוא דרך לחיות יחד למרות חילוקי הדעות ביניהן. **ביסוס מהקטע:** הנשיא פנה בתום מערכת הבחירות לנציגי שתי המפלגות הגדולות וטען בפניהם שהאזרחים העבירו מסר למנהיגיהם שיש לפעול יחד בשיתוף פעולה כדי לקדם נושאים כמו יצירת מקומות עבודה. **הסבר במילים שלי:** טענת הנשיא שהעם האמריקני העביר מסר לפעולה משותפת מעבר למחלוקות כאלו ואחרות מבטאת את השאיפה לפעול בהתאם לעיקרון ההסכמיות.

סעיף ב'

זיהוי: סוג הזכויות שיכלו תושבי לממש תושבי המדינה בעקבות שיתוף הפעולה שמציע הנשיא הוא זכויות חברתיות. **הגדרה:** זכויות חברתיות הן זכויות המוענקות לאזרחים ע"י המדינה הדמוקרטית, הרשאית לצמצמן ואף לבטלן. הן כוללות, בין היתר, את הזכות לרמת חיים מינימאלית, לחינוך, לטיפול רפואי ולדיוור, כמו גם זכויות עובדים ותנאי העסקתם. **ביסוס:** בקטע נאמר במפורש כי תושבי המדינה שואפים להגביר את שיתוף הפעולה עם מנהיגיהם כדי למצוא פתרונות לבעיות בתחומי התעסוקה והרווחה: יצירת מקומות עבודה נוספים לתושבים שמשמעותם העלאת רמת החיים שלהם, כלומר: רווחתם, כמצוין בקטע. מכאן שמדובר באספקת רמת חיים מינימאלית לתושבי המדינה ושיפור תנאי ההעסקה שלהם שהן, כאמור לעיל, זכויות חברתיות.

שאלה מספר 2

סעיף א'

זיהוי: סוג הלאומיות שבא לידי ביטוי בתפקידה של הספרייה הלאומית הוא: **לאומיות אתנית**.

הגדרה: כאשר התגבשותם של לאומים והגדרת הזהות הלאומית מבוססות על יסודות שאינם פרי בחירה כמו: היסטוריה, שפה ומוצא משותף, יותר מאשר על יסודות שהם פרי בחירה כמו: ערכים ואידיאולוגיה משותפת, הזהות של לאומים אלה נקראת **לאומיות אתנית**.

ביסוס מהקטע: הספרייה הלאומית של ישראל היא גוף ציבורי שתפקידו מוגדרים בחוק. התפקיד המרכזי של הספרייה הוא איסוף ושימור של מסמכים הקשורים למורשת העם היהודי ולמנהיגיו לאורך הדורות. הדבר נועד בעיקר לחיזוק הקשר בין העם היהודי למדינת ישראל.

הסבר במילים שלי: הספרייה הלאומית מתמקדת באיסוף ושימור מסמכים הקשורים להיסטוריה של עם ישראל. מסיבה זו רכשה הספרייה כתבי יד יהודיים עתיקים שהתגלו באפגניסטן. פעילות זו של הספרייה מבטאת לאומיות אתנית המדגישה את גיבוש הזהות הלאומית סביב ערכים שאינם פרי בחירה כגון היסטוריה ומוצא משותפים.

סעיף ב'

זיהוי: הזכות שאדם הפונה לספרייה ונעזר בשרותיה מממש היא **הזכות לחופש המידע/ זכות הציבור לדעת**.

הגדרה: זכות הציבור שתהיה לו נגישות למידע חיוני הנוגע לנבחרי הציבור ורשויות השלטון, כדי שיוכל לקבל החלטות בצורה שקולה.

ביסוס מהקטע: הספרייה הלאומית של ישראל מאפשרת לכל מי שמעוניין לעיין במסמכים הנמצאים ברשותה ובכלל זאת גם בכאלה העוסקים במוסדות המדינה, וזאת באמצעות אתר האינטרנט של הספרייה.

הסבר במילים שלי: העובדה שהספרייה הלאומית של ישראל מאפשרת נגישות לכל אדם למסמכים העוסקים במוסדות המדינה ומצויים ברשותה מממשת את הזכות לחופש המידע/ זכות הציבור לדעת, כיוון שכך יכולים האזרחים להתעדכן על הנעשה בשלטון.

פרק שני

הנבחנים נדרשו לענות על 4 שאלות:

שלוש מבין השאלות 3-7

ואחת מבין השאלות 8-9.

שאלה מספר 3

התנאים לקיום מדינה ריבונית:

הכרה בינלאומית: הכוונה היא להסכמה של מדינות העולם לקיומה של המדינה בשטח עליו היא טוענת לריבוניות. הסכמה זו באה לידי ביטוי בהחלטה של ארגון האומות המאוחדות להכיר בקיום המדינה.

שטח/ טריטוריה: שטח מדינה בגבולות מוגדרים הכולל יבשה מים: נהרות, אגמים, מי חופים ואוויר.

שאלה מספר 4

מעמד המיעוטים במדינת ישראל על פי הכרזת העצמאות: הכרזת העצמאות קבעה שמדינת ישראל תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני לכל אזרחיה ללא הבדל דת גזע ומין. בנוסף קבעה ההכרזה שישראל תעניק חופש דת, לשון חינוך ותרבות לכל אזרחיה. חלקים אלו בהכרזה נועדו להגן על מעמד המיעוטים במדינה ולהבטיח את השוויון בינם ובין חברת הרוב היהודית.

שאלה מספר 5

מנגנון פיקוח וביקורת פורמאלי

- **הפרדת רשויות:** רעיון הפרדת הרשויות נועד להגביל את השלטון ולמנוע ריכוזיות יתר בידי שליט יחיד. לפי רעיון זה, בכל מדינה צריכה להתקיים הפרדה בין תפקידי השלטון השונים: חקיקה, ביצוע ושיפוט, וזאת כדי למנוע ריכוז הכוח והעוצמה בידי רשות אחת. הכוונה היא להפרדה בין הרשות המחוקקת, המבצעת והשופטת.
- **בחירות דמוקרטיות:** בחירות המאפשרות חילופי שלטון הן כלי חשוב להגבלת השלטון. באמצעות כלי זה נותן ציבור הבוחרים אישור לנבחרים להמשיך ולכהן או שולל מהם זכות זו. הבחירות מאלצות את הנבחרים לגלות אחריות כלפי הציבור, והם אינם יכולים לפעול ככל העולה על רוחם.
- **חוקה:** החוקה קובעת את עקרונות היסוד של המדינה, את ערכיה את הנורמות הפוליטיות שלה, וכן את הכללים שעל פיהם תתנהל המדינה. החוקה כוללת פירוט של זכויות האדם והאזרח ולעיתים גם זכויות קבוצה של מיעוטים. תפקידה של חוקה דמוקרטית להגביל ולרסן את רשויות השלטון, למנוע שימוש לרעה בכוח השלטון ולמנוע עריצות הרוב, ולהגן על זכויות האדם ועל זכויות המיעוט במדינה.

מנגנון פיקוח וביקורת בלתי פורמאלי:

- **תקשורת:** התקשורת – רדיו טלוויזיה ועיתונות מגבילה את רשויות השלטון. אמצעי התקשורת מספקים לציבור מידע על הנעשה בזרועות הממשל השונות, חושפים שחיתות, אי-יעילות, ונותנים פרשנות על מדיניות מעשים ואירועים. כך מספקים כלי התקשורת מידע חיוני לציבור כדי שיוכל להעריך את פעולותיו של הממשל, לגבש עמדות ולנקוט עמדה בעד או נגד מדיניות ופעולות הממשל. הממשל, הזקוק לתמיכת האזרחים בו, נאלץ לרסן את מעשיו בעקבות החשיפה באמצעי התקשורת.
- **דעת קהל:** במדינות הדמוקרטיות הציבור, הניזון מאמצעי התקשורת מביע את עמדתו ביחס למדיניות השלטון ומעשיו באמצעות הפגנות, שביתות, עצומות, מכתבים למערכות העיתוניים והופעה בכלי

התקשורת האלקטרוניים. מטרת פעולות אלה היא להפעיל לחץ על השלטונות ולהביאם לשינוי מדיניותם.

- **אמנות:** האמנות לסוגיה – קולנוע, תיאטרון, ספרות ואמנות פלסטית משמשת לעיתים דרך להבעת ביקורת פוליטית וחברתית על השלטון.

שאלה מספר 6

אחריות ממשלתית משותפת: אחריות ממשלתית פירושה שהממשלה כולה נושאת באחריות כלפי הפרלמנט לכל החלטות שקיבלה וביצעה כגוף אחד, וכן לכל מעשה של כל אחד מהשרים. השרים מקבלים עליהם את מרות (סמכות) הממשלה והחלטותיה, ואין הם יכולים לחלוק (לערער) על פעולות ראש הממשלה או על פעולות שרים אחרים, לאחר שהתקבלו בהצבעת רוב בממשלה. כאשר שר מתנגד להחלטת הממשלה, הוא יכול להישאר בממשלה ולהיאבק **בתוכה** נגד ההחלטה שהתקבלה, אך הוא אינו רשאי לצאת בפומבי כנגד החלטת ממשלה שהתקבלה בהכרעת רוב. אם השר מעוניין לצאת בפומבי נגד החלטת הממשלה עליו **להתפטר** ממנה. שר שהצביע בכנסת נגד החלטות הממשלה יחשב כמי שהתפטר מהממשלה. כלומר, השרים, וכן ח"כ השייכים לסיעות השרים בכנסת, חייבים להצביע בעד החלטות הממשלה.

שאלה מספר 7

- **חוק יום הזיכרון לשואה ולגבורה:** החוק קובע שיום כ"ז בניסן יוקדש מדי שנה להתייחדות עם זכר קורבנות השואה. כיוון שהחוק מחייב לציין מידי שנה אירוע היסטורי יהודי הדבר מבטא את אופייה היהודי של מדינת ישראל.
- **חוק שיפוט בתי דין רבניים:** החוק קובע שנישואין וגירושין ייעשו רק על פי ההלכה. חוק זה אינו מאפשר נישואין וגירושין אזרחיים, וכן אינו מאפשר לפסולי חיתון להינשא. העובדה שהחוק מחייב בני זוג להתחתן ולהתגרש במוסד יהודי דתי מבטאת את אופייה היהודי של מדינת ישראל.

שאלה מספר 8

במובן המהותי של הדמוקרטיה מושם הדגש על ערכי היסוד המונחים בתשתית השיטה הפוליטית הזו, כמו גם על המטרות שאותה היא מבקשת לממש. הכוונה לערכי החירות והשוויון, ערך כבוד האדם, הדגשת חשיבות חירויות הפרט וזכויות המיעוטים. הליך החקיקה – ואנו נישען על הדוגמא הלקוחה מהדמוקרטיה הישראלית – מבטא את המובן המהותי של הדמוקרטיה (כלומר ערכים דמוקרטיים) בשני מובנים מרכזיים: ראשית הליך מאפשר את מעורבותו של הציבור הרחב בחקיקת החוק, בשלב הוועדה המכין את הצעת החוק לקריאה שנייה (במליאת הכנסת). מעורבות המשקפת את ערכי החירות והשוויון ונשענת אליהם, שכן הכול חופשיים ליטול בו חלק, הן כביטוי לערכי החירות והשוויון והן כביטוי לערך כבוד האדם. שנית, גם הפורום המחליט – 120 חברי הכנסת – פועל בהתאם לעקרונות ליבה דמוקרטיים, שכן משקל המצביעים שווה וההצבעה נעשית באופן חופשי ועל פי צו מצפונם של המצביעים.

שאלה מספר 9

המושג 'אפליה פסולה' עניינו מדיניות הכוללת פגיעה בלתי מוצדקת בעקרון השוויון. כלומר: נקיטת יחס שונה לשווים מסיבות לא לגיטימיות.

המובן הפורמאלי של שלטון חוק הוא מושג המתייחס להליך חקיקת החוק ולצורתו של החוק. הוא קובע, בין השאר, שחוק לעולם ינוסח בצורה שוויונית ויאיכף באופן שוויונית. חוק המפלה אפליה (פסולה) לא יכול להיות מנסח בצורה שוויונית, שכן מלכתחילה הוא חוק מפלה, כלומר: חוק שלא מקצה משאבים, זכויות או חובות באופן שוויוני. מכאן תובן הפגיעה של אפליה פסולה במובן הפורמאלי של שלטון החוק.

פרק שלישי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מבין השאלות 10-12.

שאלה מספר 10

השסע הדתי – חילוני: בחברה היהודית בישראל קיימת מערכת משותפת של ערכים, סמלים ומנהגים השאובים מן הדת והמסורת היהודית. קיימות גישות שונות בדבר אופייה (צביונה) של מדינת ישראל כמדינה יהודית ובנוגע למערכת היחסים בין דת ומדינה בישראל. גישות אלה מעוררות מחלוקות בחברה הישראלית היהודית לגבי אופייה הרצוי של המדינה ומקומה של הדת במדינה. קיימות תחושות של ניכור, זרות ואף גילויי איבה בין חלקים מהציבור הדתי, הקובע את אורח חייו על פי ההלכה, לבין הציבור הלא דתי, שאורח חייו אינו קבוע על פי ההלכה. השסע הדתי בא לידי ביטוי בעוינות ובחשדנות בין יהודים חילוניים ליהודים דתיים שומרי מצוות. עוינות זו מתפתחת לעיתים גם לאלימות מילולית ופיזית לרבות שימוש בסטריאוטיפים (דימויים) שליליים. כל צד מרגיש מאוים וחש שכל ויתור מצדו גורם להחלשתו. מנגנונים של משא ומתן ופשרה כמעט שאינם מופעלים. יש שימוש תכוף (לעיתים קרובות) בפניות לבית המשפט ובייחוד לבג"ץ, על מנת שיכריע בנושאי המחלוקת [למשל, בנושא "מצעד הגאווה" בירושלים שבו ביקשה הקהילה ההומו לסבית לקיים תהלוכה ברחובות העיר]. כאשר אין מקבלים את הכרעת בתי המשפט בנושאי המחלוקת וכאשר אין מצייתים לחוקים ממניעי דת, קיים חשש לפגיעה **בשלטון החוק** בישראל.

הסבר כיצד השסע הדתי-חילוני בא לידי ביטוי בקטע: עיריית תל-אביב דרשה להפעיל תחבורה ציבורית בשבת בעיר. נציגי הציבור החרדי בעירייה התנגדו לדרישה זו בטענה שהמרחב הציבורי בישראל צריך לשאת אופי יהודי-דתי. הכותבת בקטע מתנגדת לדרישת החרדים בטענה שמדובר בכפיית מצווה דתית – שמירת השבת, על הציבור החילוני. לטענתה הדבר יוביל להתנגדות לדת בקרב הציבור החילוני ובכך יחריף את השסע הדתי-חילוני.

שאלה מספר 11

הזכות לחופש המצפון: זכותו של אדם להחזיק בדעות מסוימות, לאמץ לעצמו ערכים מוסריים ולפעול על פי ערכים אלה.

עמדת כותבת הקטע בנוגע לזכות לחופש המצפון: הכותבת טוענת שלדעתה זכותו של כל אדם לפעול באופן אישי כדי להגן על הערכים החשובים לו. שומרי המצוות המתנגדים לחילול שבת בפרהסיה יכולים שלא לקנות בימי החול בחנויות המוכרות בשבת ובכך לפעול כפי שמצפונם מורה להם. בנסיבות אלו יצטרכו בעלי החנויות לשקול את הכדאיות הכלכלית של חילול השבת.

פרק רביעי

הנבחנים נדרשו לענות על שתיים מהשאלות 16-19.

שאלה מספר 16

זיהוי: הגישה הכלכלית חברתית המשתקפת בהחלטת משרד החינוך היא הגישה הסוציאל-דמוקרטית.

הגדרה: חסידי הגישה הסוציאל-דמוקרטית טוענים כי: 1. חירות הפרט היא ערך חשוב אך יש לאפשר פגיעת מה בחירות הפרט כדי לקדם שוויון תוצאות חברתי-כלכלי; 2. לפיכך חייבת המדינה לעשות שימוש בכלים העומדים לרשותה כדי לצמצם/לסגור פערים כלכליים/חברתיים; 3. מכאן נובע כי המדינה חייבת להגביר את מעורבותה באסדרה (רגולציה) של חיי הכלכלה והחברה כדי להשיג שוויון תוצאות, (לצמצם/לסגור פערים); 4. האחריות על רווחת הפרט מוטלת על המדינה – על הקהילה ולא רק על הפרט: דמוקרטיה קהילתית; 5. הגישה מקדמת את מודל מדינת הרווחה: מדינה המבטיחה רמת חיים מינימאלית סבירה לכל האוכלוסייה (זכויות חברתיות), מצמצמת פערים כלכליים-חברתיים ומגבירה הנגישות של כל האוכלוסייה למשאבים שונים: משאבי השכלה, טיפול רפואי, דיור ציבורי וכיוצא ב.

ביסוס: החלטת משרד החינוך, כמתואר בקטע, מבוססת בדיוק על העקרונות שתיארנו בחלקה הקודם של התשובה. מטרת מדיניות משרד החינוך היא לצמצם/לסגור פערים בין המרכז לבין הפריפריה. זאת באמצעות עידוד השתלבותם של בוגרי אוניברסיטה משכילים (מוסדות להשכלה גבוהה) להשתלב בעבודה בישובי הפריפריה עם סיום לימודיהם, כמצוין בקטע. (וראה ס' 2 בפסקה לעיל). על מנת לממש יעד זה, מגבירה המדינה את מעורבותה באסדרה של חיי החברה/ כלכלה (וראה ס' 3 בפסקה לעיל). בכך מבקשת לכוון שוויון תוצאות בין ישובי המרכז המפותחים לישובי הפריפריה באמצעות השקעת משאבים רבים בבתי הספר הרלוונטיים, כפי שכתוב בקטע.. יתר על כן, מדיניות זו המשתקפת מהחלטת משרד החינוך מבטאת גם את האחריות של המדינה כלפי התושבים ורווחתם, כמו גם את ניסיונה להבטיח רמת חיים סבירה לכל. (וראה ס' 5, 6 לעיל).

שאלה מספר 17

זיהוי: זכות של העובדים שנפגעה היא הזכות להליך משפטי הוגן.

הגדרה: הזכות להליך משפטי הוגן נועדה להבטיח שהפגיעה באדם בתהליך העמדתו לדין תעשה אך ורק בהתאם לחוק. שורה של נהלים שנקבעו בחוק נועד להשיג מטרה זו וביניהם: ניהול המשפט בדלתיים פתוחות (חוץ ממקרים חריגים); הזכות להגנה משפטית; הזכות להישפט בפני שופטים בלתי תלויים; קיום חיפוש בכפוף לצו החתום ע"י שופט בלבד; הגבלת מעצר של חשוד ל-24 שעות והארכתו לפרק זמן מוגבל רק בכפוף לצו של שופט; זכותו של אדם לדעת במה הוא חשוד/מואשם כדי שיוכל להגן על עצמו ולא יפליל את עצמו; זכותו של כל אדם להגנה משפטית מהשלב המוקדם ביותר של ההליך שנקט נגדו.

ביסוס: על פי המתואר בקטע, העובדים טענו כי הפעולה שביצעה המשטרה -- עיון בדואר האלקטרוני שלהם -- נעשתה בלא ידיעתם ולכן, ככתוב בקטע, לא יכולים היו לפנות לקבלת סיוע משפטי. כאמור לעיל, הזכות להליך הוגן מאפשרת לכל מי שחושד בביצוע עבירה (פלילית), ליהנות מהגנה משפטית מהשלב המוקדם ביותר של ההליך המופעל נגדו. במקרה זה מדובר בחקירה משטרתית. על פי המתואר בקטע, המשטרה החלה בחקירה מבלי להודיע על כך לעובדים החשודים בהדלפה. מכאן תובן הפגיעה בזכותם להליך משפטי הוגן.

אפשרות נוספת

זיהוי: הזכות של העובדים שנפגעה לטענתם היא **הזכות לפרטיות**.

הגדרה: הזכות של אדם לחיות בלי חשיפה/ חדירה לחייו, שלא ברשותו.

ביסוס מהקטע: הנהלה של אחת האוניברסיטאות בארצות-הברית חקרה חשד להעתקה. בזמן החקירה פורסם המקרה בתקשורת. הנהלת האוניברסיטה ביקשה לחקור את מקור ההדלפה ולצורך כך עיינה המשטרה בדואר האלקטרוני של עובדי האוניברסיטה שהיו חשודים בהדלפת החקירה לתקשורת, וזאת ללא ידיעתם.

הסבר במילים שלי: העובדה שהמשטרה עיינה בדואר האלקטרוני של העובדים מבלי שהם היו מודעים לכך פגעה בזכותם לפרטיות.

שאלה מספר 18

זיהוי: הזכות שעליה ביקשה להגן האקדמיה האמריקנית לקולנוע היא **הזכות לקניין רוחני/ זכויות יוצרים**.

הגדרה: כל יצירה שאדם יוצר היא קניינו ואין להשתמש בה או לשנות אותה ללא רשותו.

ביסוס מהקטע: עיריית חיפה החליטה לערוך תחרות סרטים בנושא איכות הסביבה בשם "האוסקר הירוק". האקדמיה האמריקנית לקולנוע פנתה לעיריית חיפה ודרשה לשנות את שם התחרות בטענה שהביטוי "אוסקר" הוא סימן מסחרי שלה.

הסבר במילים שלי: עיריית חיפה עשתה שימוש בביטוי "אוסקר" שהוא סימן רשום וסמל מסחרי של האקדמיה האמריקנית לקולנוע ללא קבלת היתר מפורש ובכך פגעה בזכות לקניין חומרי/ זכויות יוצרים של המוסד האמריקני.

שאלה מספר 19

לדעתי, יש לחייב בחוק כל הורה לחסן את ילדיו מפני מחלות מדבקות, גם את אותם הורים המתנגדים לכך. אני מבסס טענה זו על שני נימוקים עיקריים:

ראשית, בהתאם לרעיון האמנה החברתית המדינה הוקמה בידי בני האדם כדי למנוע מצב של אנרכיה ואיש הישר בעיניו יעשה. בהיעדר סמכות כפייה מדינתית רשאי כל אדם לפעול כראות עיניו, אך משהוקמה המדינה יש לפעול לטובת האזרחים כולם. כיוון שמחלות מדבקות מסכנות חיים וזכות זו היא זכות יסוד מהותית יש לחייב גם את המתנגדים לחיסון לקבל אותו.

שנית, אני רואה את הזכות לטיפול רפואי כערך עליון שעל המדינה לממש. במה חטאו ילדים רכים שעליהם לחלות וחס וחלילה לסכן את חיים, בשל העובדה שהוריהם מסרבים להעניק להם טיפול רפואי? אם ההורים מתעקשים למנוע מילדיהם את האפשרות לחיות בגוף בריא ושלם זכותה של המדינה לאכוף את החיסונים בכוח החוק.